

facebook
look

Perde Arkasının
Hikâyesi
Steven Levy

Çeviri: Yasin Konyalı

"Cambridge Analytica planının kökeni,
Facebook'un ilk kullanıcıların gizlilik kaygıları...
Levy, zor sorular sormaktan çekinmiyor."

—Siva Vaidhyanathan, *The Washington Post*

GİRİŞ

“Selam, ben Mark!” Tanıştırmama gerek yok. Mark Zuckerberg dünyanın en tanınır yüzlerinden biri. Kendisi yaklaşık 2 milyar kullanıcı sayısı ile dünyanın en büyük sosyal ağı olan –hatta bugüne kadar var olmuş *tüm* sosyal ağların en büyüğü– Facebook’un CEO’su. Bu 2 milyar kullanıcının yarısından fazlası hesaplarına her gün giriş yapıyor. Bugün bir hesap yaptığımızda Mark, Facebook sayesinde dünyanın en zengin altıncı kişisi olarak öne çıkıyor. Facebook’u Harvard’daki yurt odasında henüz sadece 19 yaşındayken kurduğu için bugün ilerleyen teknolojinin henüz ne yapacağına karar vermemiş gençlere sunduğu akıl almaz fırsatlar söz konusu olduğunda yapılan sunumlara ilk onun resmi konuluyor.

Kendisi için sadece ünlü demek yetersiz kalır. Ve o artık *burada*.

Nijerya’nın Lagos kentinde.

Kimse onun kim olduğunu bilmesede kahverengi saçlı, yüzünde şapşal bir gülümseme olan ve gözlerini kırpmaktan sürekli imtina eden hoş görünümlü bu genç adam ve kıyafetleri akıllara sadece bir kişiyi getiriyordu... Mark Zuckerberg! Artık kendisiyle özdeşleşen ve kendisi gibi internet kurdu gençleri temsil eden, ancak aslında bir Brunello Cucinelli kreasyonu olan o klasik tişörtü (her biri 325\$ - sadece bu tişörtlerden oluşan bir dolabı var ve bu dolap sayesinde her

gün ne giysem acaba diye düşünmek zorunda kalmıyor), mavi bir kot pantolon ve Nike ayakkabılar. Facebook'un kurucusu ve CEO'su ile tanışacaksın deseler tam olarak böyle birini görmeyi beklerdim. Sıra dışı olan şey ise bu şehirdeki, bu ülkedeki ve hatta bu kıtadaki kimse odaya yürüyerek öylece giren kişinin Mark Zuckerberg olmasını beklemiyordu.

Tarih 30 Ağustos 2016. Ortak Buluş Merkezi'nin (CcHUB¹) altıncı katta bulunan tavan arasından hallice stüdyosunda çalışan insanlara bugün, Facebook tarafından yenilikçi teknoloji şirketleri için düzenlenecek olan bir acemi eğitim programından önce isimsiz bir Facebook yöneticisinin ziyarette bulunacağı söylendi. Herkes bu gizemli misafirin Zuckerberg'ün yardımcılarında biri olan Ime Archibong olmasını bekliyordu. Kuzey Carolina'ya göç etmiş Nijeryalı bir göçmen çocuğu olan Ime Archibong, atalarının ülkesine daha önce de böyle bir ziyaret gerçekleştirmişti. Zuckerberg'ün bizzat teşrif etmesi ise hayal bile edilemezdi.

Facebook'un bu yolculuğu CIA düzeyinde bir gizlilik ile gerçekleştirmesinin ana sebebi elbette güvenlik endişeleriydi ancak kendisi tarafından yapılacak bir ziyaretin yaratacağı şaşkınlık ve memnuniyetten de faydalanmak istiyorlardı. Zuckerberg daha önce bu kıtaya hiç ayak basmamıştı ve bunu yapmanın zamanı çoktan gelmişti. Zuckerberg ilk önce İtalya'ya uçmuş ve burada eşiyle birlikte arkadaşı ve aynı zamanda Spotify'nın CEO'su olan Daniel Ek'in düğününe katılmışlardı. Como Gölü'nde gerçekleştirilen düğünden sonra beraberindeki heyetle Roma'da birkaç gün geçirmiş ve bu sırada Başbakan ve Papa ile görüşmüştü. Daha sonra havalimanına geçen Zuckerberg'ün sıradaki adresi çakıl ve kumla dolu Yaba Mahallesi ve CcHUB olacaktı.

Başarıya ulaşma ve hatta hayatta kalma yolunda insanların karşısına çıkan devasa engeller göz önüne alındığında Lagos'taki yenilikçi şirket kültürü beklenmedik bir iyimserlik ile darağacı mizahı arasında gidip geliyordu. Fakat bunlar tam da Zuckerberg'ün tanışmak istediği türden

1 Nijerya'nın Lagos kentinde tüm büyük olumsuzluklara rağmen başarılı teknoloji şirketleri kurmaya çalışan genç girişimciler merkezi. (CcHUB – Co-Creation Hub)

insanlardı: Hayalleri olan teknoloji inekleri. California, Menlo Park'ta kurduğu devasa merkezin duvarlarını bir teknoloji propagandasını andıran devasa posterler süslüyor ve bu posterlerin birçoğunun üzerinde şu yazıyordu: İNEK OL. Dolayısıyla ilk Afrika girişimlerini “hayırseverlik” çerçevesinde gerçekleştiren diğer teknoloji sermayedarlarından farklı olarak Zuckerberg, ücra köylerde açlık içinde yaşayan bebekleri kucaklamayı planlarına dahil etmemişti. Onun yerine yazılıma kafa yoranlarla buluşmayı tercih etmişti.

Karşılarında Zuckerberg'ü gören genç teknoloji girişimcileri bir an için donup kalmıştı ve gördükleri kişinin bir tür hayalet veya tuhaf bir kamera şakası olup olmadığına karar vermeye çalışıyorlardı. Daha sonra duyu organlarına güvenmeyi tercih ettiler ve sevinç çılgınlıkları atarak bu ünlü ziyaretçilerine doğru koşarak kısa sürede dört bir yanını sardılar. Onunla el sıkışıyor, selfieler çekiyor ve hemen kısa bir sunum yapmaya girişiyorlardı.

Zuckerberg ise çevresini saran bu kalabalık ile sabırla ilgileniyor, gülüşünü eksik etmiyor ve her birinin gözlerinin içine bakıyordu – bu bakışları herhangi biri için belki de biraz uzun sürüyordu. Mutlu olduğu çok açıktı. Daha fazla girişimci ile tanışmak için merdivenleri indiğimiz sırada bana dönüp “*Bu insanların benden hiçbir farkı yok,*” demişti.

Bu arada evet, Mark Zuckerberg gibi ben de bir ilki yaşıyorum. Facebook'un yükselişi üzerine yazılmış bir kitap için yaptığım ilk röportaj bu.

Zemin kata indiğimizde 5 ila 13 yaşlarında küçük çocukların bilgisayarlar ile eğitildiği Kod Yazı (*Summer of Code*) adında bir program ile karşılaşılıyor. Tek bir bilgisayarı ortak kullanan iki çocuğun yanına yaklaşıyor Zuckerberg. Görünüş itibarıyla yedi veya sekiz yaşlarında olduklarını söyleyebilirim. Zuckerberg onlara doğru eğiliyor ve çocukların da baktığı ekranda yanıp sönen ve belirli bir vazifeye hareket eden noktalara bakarken ufaklıklara şöyle bir soru soruyor: “Ne yaptığınızı bana anlatabilir misin?”

“Bir oyun,” diyor çocuklardan biri.

Zuckerberg'ün halihazırda oldukça açık olan gözleri büyük bir pelüş hayvanın plastik gözleri gibi daha da açılıyor: “Ben de sizin yaşınızdayken aynı şeyi yapıyordum!”

“Nasıl yaptığınızı bana anlatabilir misin?” diye soruyor.

Çocuklara birkaç teknik soru daha sorduktan sonra (“Bana yazdığımız kodu gösterebilir misin?” gibi) sıradaki durağına, büyük şirketler için teknik işler yapan Orta Afrikalı mühendisleri eğiten yenilikçi bir şirkete doğru yola çıkıyor. Zuckerberg, Facebook hisselerinin %99’una nihai olarak sahip olan vakfı aracılığıyla bu eğitimi destekliyordu. Lagos’a iş ziyareti için gelenlerin Yaba gibi mahallelerde yayan hareket etmesi pek sık görülen bir manzara değildi ancak Zuckerberg sokaklarda yürümeyi tercih etmişti. Yer yer su birikintilerinin olduğu ve ufak çukurlarla dolu bu çamur ve betondan kaldırımlar insanın içinde bir istek uyandırıyor. Arabalar ve motosikletler yoldan vızır vızır geçiyordu. Hayat burada hızlı akıyordu – ufak barakalarda yaşayan ve dükkân önünde oturan insanların yanından onlar farkına bile varamadan geçip gidiyordunuz. Bir çocuk grubun en önüne geçip bir selfie çekmeyi başarmıştı. Zuckerberg ise etrafında olup bitenleri şaşkınlıkla izlerken bir yandan da grubun başını çeken Archibong ile konuşuyordu.

Bu anlar ise daha önce birçok devlet başkanı ile seyahat etmiş eski bir *Newsweek* foto muhabiri olan fotoğrafçısı tarafından fotoğraflanıyordu. Çekilen bu fotoğraflar internete yüklendiğinde sokaklarda insanlarla iç içe yürüyen Zuckerberg’ü Nijerya’da sevilen bir figür haline getirecekti. (Orada yaşayan bir mühendis bu fotoğraflardan birini gördüğünde “Montaj olduğunu sanmıştım!” demişti.) Ertesi gün sosyal medyada benzer bir şekilde sergilenecek olan bir köprü koşusu, bu teknoloji milyarderinin aslında halktan biri olduğu imajını iyice güçlendirecekti.

Afrika’da geçirdiği ilk günün son durağı ise kalabalık bir kavşakta bulunan ufak bir dükkânın önüydü. Bu ufak dükkân Facebook’un kurulması için destek verdiği ve yerel halkın dükkânlardan ve işletmelerden ufak ücretler karşılığında internet sağlayıcılığı yaptığı birçok küçük ölçekli “Ekspres Wi-Fi” noktalarından biriydi. Aynı zamanda

spor bahislerinin de yapılabildiği bu ufak tezgâh ise üzerinde siyah benekli bir elbise ve bir eşarp bulunan Rosemary Njoku adında bir kadın tarafından işletiliyordu. Yanında da uzun sarı desenli bir elbise giyen bir arkadaşı vardı.

“Dışarıda kalan birkaç milyar insana” – daha doğrusu yeterli hizmet alamayan veya interneti bağlantısını karşılamaya gücü yetmeyen insanlara internet erişimi sağlamak geçtiğimiz birkaç senedir Zuckerberg’ün arzusuydu. Kendisi de bu amaç doğrultusunda interneti daha yaygın hale getirmek için insansız hava araçları gibi egzotik teknolojilerden tutun insanlara sadece Facebook gibi bir dizi popüler uygulamaya erişim sağlayabilecekleri ücretsiz ancak kısıtlı veri planları gibi tartışmaya açık yöntemlere kadar çeşitli olanakları teşvik ediyordu. Ekspres Wi-Fi ise Internet.org adını verdiği bu rüyanın ufak ancak gelecek vadeden bir kısmıydı.

Njoku ve arkadaşı Zuckerberg’ü son derece sıcak ve sıkışık bir alanın arkasında karşılamışlardı – konuşmak için bile yeterli alan yoktu. Tişörtünde ufak terleme emareleri belirmeye başlayan Zuckerberg kadınlara bazı sorular sormaya başlamıştı.

Dünyanın en zengin altıncı adamı ile dünyanın en fakir ülkelelerinden birinde bir sokağın köşesinde ufak bir tezgâh işleten kadın arasındaki konuşma, Zuckerberg’ün şu cümlesiyle başladı: “Senden bana yardımcı olmanı istiyorum. Bu sistemi sizin için daha iyi hale getirebilmem için bana ne tavsiye edersin?”

Njoku bu soru karşısında bir an için ne diyeceğini bilemedi, ancak bu şaşkınlık halini kısa sürede üzerinden atmayı başardı: “Daha çok metre.” Zuckerberg ise biraz daha açıklama beklercesine ona bakmaya devam ediyordu. “Wi-Fi’nin daha geniş bir alana ve daha fazla insana erişebilmesi için daha fazla metre,” şeklinde açıkladı Njoku.

Zuckerberg bir an için sessizliğe büründü. *Peki ya başka?* Daha fazla şey öğrenmek istiyordu. “Etiketler,” diye devam etti Njoku. “#aktif etiketi olursa insanlar Wi-Fi’nin çalışıp çalışmadığını öğrenebilir.” Zuckerberg istediği cevapları almıştı. Njoku’nun isteklerineyse şöyle cevap verdi: “Etiket konusunu çözebiliriz. Ama ilk bahsettiğin şeyi

yapmak biraz zor.” Teknik zorluklardan biraz söz etmeye başlar başlamaz etrafındaki kalabalık da hızlıca dağılmıştı.

Ertesi gün Zuckerberg, yerel yazılım geliştiricileri için bir belediye binası tutmuştu. Bu formatı seviyordu – insanlara nutuk çeker gibi konuşmaktan veya önüne ocakbaşı ızgarası gibi dizilmiş mikrofonlar karşısında sinir bozucu gazetecilerle röportaj yapmaktan çok daha iyiydi. Toplanan kalabalığa Facebook’un Nijerya da dahil olmak üzere Afrika’nın yeterli hizmet alamayan birçok bölgesini de kapsayacak şekilde internet sağlayıcı bir uydu inşa ettiğini söylerken ayrı bir gururluydu. Bu çaba meyvesini kısa süre içinde verecekti – söz konusu uydu Elon Musk’ın sahibi olduğu bir SpaceX roketine yüklenmiş ve sadece fırlatılmayı bekliyordu.

Toplantı başlamadan önce moderatöre iletilen sorulardan biri de Zuckerberg’ün tüm kontrolü elinde bulundurduğu yazılım geliştirici pozisyonundan bir anda koca bir şirketi yönetmek gibi karmaşık bir pozisyona geçmesinin kendisi için zor mu yoksa kolay mı olduğuydu. Kod yazmayı özlemiş miydi?

Zuckerberg kendisine yöneltilen bu soruyu şöyle cevapladı: “Birçoğunuz gibi ben de bir mühendisim ve benim için mühendislik iki ilkedden ibaret: İlk olarak her bir problemi bir sorun olarak düşünmeniz gerekir. Her sistem iyileştirilebilir. Ne kadar kötü veya ne kadar iyi durumda olursa olsun her şeyi daha iyi yapabilirsiniz – ister bir kod yazın ister bir donanım geliştirin. Bu hep böyledir. Elinizdeki sistem bir şirket olsa bile.”

Zuckerberg, Facebook’un iş ve kültür alanındaki sorunlara yaklaşım şeklinin bir kod yazıcısının karşılaştığı sorunları çözme şeklinden farklı olmadığını söylüyordu: “Bir şirketi yönetmek ile kod yazmak birbirinden sandığımız kadar farklı değil. Her ikisinde de farklı fonksiyonlar ve altyordamlar yazıyorsunuz... Bence mühendislik anlayışının temelinde bu düşüncenin ayrı bir yeri var.”

Aynı günün ilerleyen saatlerinde Nollywood adında bir semtte bulunan bir eğlence stüdyosunu ziyaret etmişti. Aktörler, DJ’ler, müzisyenler ve komedyenler gibi birçok Nijeryalı ünlü kendisiyle tanış-

mak için orada toplanmıştı. Binayı gezip oradaki insanlarla tanışan Zuckerberg artık günümüzde yapımclar ve ünlüler arasında da bir saplantı haline gelmiş olan, 2012 yılında satın aldığı ancak bugüne kadar asli kurucularının işletmeye devam etmesine izin verdiği fotoğraf paylaşım sitesi Instagram ile Facebook arasında nasıl bir seçim yaptıklarını soruyordu. Hepsi de Instagram'ı Facebook'tan daha fazla kullandığını söylüyordu. Aldığı cevaplardan pek de memnun olmadığı belli olan Zuckerberg ise herkese aynı şeyi söylüyordu: "Ama Facebook daha büyük."

Ziyaretin bir noktasında herkesin bir odaya doluşup kendisine bazı gayriresmî sorular sormaya başladığı bir anda Instagram yıldızlarından biri konuyu 2010 yılında çekilen ve Facebook'un ortaya çıkış hikâyesini konu alan *Sosyal Ağ* filmine getirmişti. Zuckerberg söz konusu filmde Harvard'da havalı bir yemek kulübüne alınmadığı ve kadınlar tarafından reddedildiği için kalkıp bir şirket kuran işbirlikçi ve gerizekâlı bir bilgisayar dehası olarak canlandırıldığı için o an odada bulunanlar kendisinin bu soruyu hoş karşılamamasını bekliyordu. Hatta soruyu soran kişi bir adım daha ileri giderek Facebook'u gerçekten bir kadın tarafından terk edildiği için mi kurduğunu sormuştu.

Yüzünde o koca gülümsemesiyle soruyu şu şekilde yanıtlamıştı: "Karım filmin o kısmından nefret ediyor. Doğrusunu söylemek gerekirse siteyi kurduğumda zaten çıkıyorduk. O yüzden Facebook'u sadece kızları etkilemek için kurduğum düşüncesi onu gerçekten sinirlendiriyor." Bir anlık duraksamadan sonra eklemişti: "Kızları etkileme kısmı da gerçek değil."

Zuckerberg Nijerya'daki dördüncü ve son gecesinde kendisiyle ve onunla seyahat eden kafilesiyle vakit geçirmem için beni oteldeki odasına davet etmişti. Kafile ülkeyi terk etmeden önce Zuckerberg'ün Cumhurbaşkanı'yla görüşeceği başkent Abuja'daki müstahkem bir otel binasına taşınmıştı. (Genç CEO dünya liderleriyle o kadar sık görüşüyordu ki insanlar artık bu görüşmelerden şirketin "dış politikası" olarak bahseder olmuştu – Facebook'un hitap ettiği geniş küresel tabandan ötürü Zuckerberg'ün birçok ülkede kuvvetli bir tabanı oluşmuş ve bu durum kendisini bu liderlerle bir nevi "denk" konuma

getirmişti.) Uzun bir gün olmuştu. Sabah 4’te özel bir uçakla Kenya’ya geçerek burada iki saatlik bir safari yapmış, girişimcilerle tanışmış ve resmî yetkililerle öğle yemeği yemişti. Akşamüzerine doğru Zuckerberg ve kafilesi tekrar uçağa geri dönmüştü. Zuckerberg neşeli bir şekilde her yerde olumsuzluklar ile boğuşan bir kıtanın internet kuratıcısı olarak bahsettiği uyduyu taşıyan SpaceX roketinin, planlanan fırlatılış gününden bir gün önce henüz yerdeyken havaya uçtuğunu uçağa bindiğinde öğrenmişti. Facebook’un uydusu zamandan tasarruf sağlamak adına yapılan bir test sırasında rokete yerleştirilmiş ve büyük patlamada yok olmuştu.

Zuckerberg Musk’a çok öfkeliydi. (Facebook’un kendi ilkesi olan “Hızlı hareket et ve bir şeyleri kır” (*Move fast and break things*) belli ki uzaya roket gönderirken geçerli değil.) Öfkesini kusmak içinse kendi elleriyle insan ırkının büyük çoğunluğunun erişimine sunduğu tek şeye yönelmişti: Facebook. Öfkesine yenik düşen Zuckerberg halkla ilişkiler yöneticilerinin tavsiyelerini göz ardı ederek 118 milyon takipçisinin haber kaynağına düşecek olan bir hikâye paylaşımı yapmıştı:

Şu an bulunduğum Afrika kıtasındaki birçok girişimciye ve diğer birçok insana bağlantı imkânı sunacak olan uydumuzun, SpaceX’in gerçekleştirdiği başarısız fırlatma testi esnasında yok olduğunu derin bir üzüntü ile öğrenmiş bulunuyorum.

Yaşanan bu üzücü gelişmeye rağmen Zuckerberg aynı günün akşamında otel odasında gayet neşeliydi. Etrafında gerçekten iyi tanıdığı insanlar olduğunda çok daha rahat ve güleç oluyordu. Masasında yerel yemeklerden oluşan büyük tabaklar vardı. Elindeki Nijerya birasından kocaman bir yudum aldı. Archibong ve kişisel fotoğrafçısı ile neşeli bir şekilde şakalaşuyordu. Fakat Musk’ın adı geçtiğinde birkaç saniyelikğine sessizliğe gömüldü. Hatta bir dakika kadar diyebiliriz.

“Sanırım üzüntünün beş aşamasından geçtim. Bilmiyorum, belki de henüz dördüncü aşamadayım,” diyerek sessizliğini bozdu. Musk ile konuşmuş muydu? Bir kez daha duraksadı. Bu kez daha uzun bekledi ve daha donuk bir sesle, “Hayır,” dedi.

Daha sonra muhabbeti tekrar yaptığı bu geziye getirdik, keyfi tekrar yerine gelmişti. Ona Facebook konusunda yaptığı konuşmayı ve mühendislik düşüncelerini sordum. Bu konu üzerinde konuşmaya hevesliydi. Her şeye bu mühendislik penceresinden bakma tercihinin kurduğu şirketin yaklaşımında ne kadar önemli olduğundan bahsetmişti. “Esasında gençken bir şeye bakıyor ve şöyle diyorsun: *Bu daha iyi olabilir. Ben bu sistemi yıkıp yerine daha iyisini yapabilirim.* Gençken böyle düşündüğüm zamanları hatırlıyorum ancak herkesin böyle düşünmediğini fark etmem için birkaç yaş daha büyümem gerekti. Bence mühendislik zihniyeti böyle bir şey – hatta bir zihniyetten ziyade bir değerler bütünü de olabilir.”

Zuckerberg paylaşmayı çok sever ve insanlar deneyimlerini birbirleriyle paylaştıklarında dünyanın çok daha iyi bir yer olduğunu sık sık dile getirir. Facebook’un adeta bir tarih yazan üyelik sayılarına, insanları bir araya getirebilme kabiliyetine ve hatta insanların halk tabakasındaki ciddi sorunları çözebilmesine imkân verme potansiyeline baktığımızda kendi felsefesini dünyaya kabul ettirebildiğini söyleyebiliriz. Arap Baharı hareketinin öncüsü olarak gösterilen bir siteden bahsediyoruz. Aktivistler ve idareciler tarafından sürekli eleştirilmesine rağmen Facebook’un gizlilik yöntemleri Facebook’un hikâyesine leke sürmedi. *Sosyal Ağ* filminde yapılan karanlık tasvirin aksine Zuckerberg ise genellikle sokakta koşmayı seven –bu sokak ister Lagos’ta olsun ister Pekin’deki sislerle kaplı Tiananmen Meydanı’nda– azimli ve eşitlikçi bir kurucu olarak görülüyor.

“Bu yaptığımız gezide beni mutlu eden şeylerden biri de gerçek insanlarla konuşma fırsatına erişmek oldu. Roma’ya gidip Başbakan’la ve Papa ile de konuştum, onlar da gerçekten harika insanlar, ancak burada birçok yazılımcı ve mühendisle konuşma fırsatını yakaladığım için ayrı bir mutluyum,” diyor Zuckerberg.

O Nijerya’yı, Nijerya da onu sevmişti. Cumhurbaşkanı ise memnuniyetini şu sözlerle dile getirmişti:

Bizim kültürümüzde senin gibi başarılı insanları aramızda görmek pek nadirdir. Başarılı insanların sokaklarımızda yürüdüğünü ve bizim gibi terlediğini görmeye alışık değiliz. Bizler başarılı insanları klimalı, serin

odalarda görmeye alışmışız. İyi olduğun için ve sahip olduğunu daima paylaştığın için çok mutluyuz.

Nijerya gezisinin Zuckerberg için bu işin zirvesi olduğunu söyleyebiliriz. Hayat onun için daha ne kadar iyi olabilirdi ki? Diğer hiçbir insanın ve hatta hayranı olduğu Romalı imparatorların bile yapamadığını yapmak üzereydi – dünyayı birbirine bağlamak. Yurt odasında kurduğu şirket resmen para basıyordu; daha önce başka hiçbir yerde çalışmamıştı ancak dünyanın en değerli kuruluşlarından birinin tüm oylama kontrolü artık onun elindeydi. Birçok derginin kapağında o vardı. *Time* dergisi tarafından Yılın İnsanı olarak seçilmişti. Senenin başında yapılan bir araştırmada “Teknolojinin en popüler CEO’su” olarak gösterilmişti.² Mutlu bir evliliği vardı ve yaşadıkları bir dizi üzücü düşük doğumdan sonra (ki hepsinin haberini Facebook’tan paylaşmıştı) eşi çok tatlı bir kız çocuğu dünyaya getirmişti. Beyaz kürkü rasta stili örgüleri andıran ve evinde beslediği tüylü Macar çoban köpeğinin bile bir hayran sayfası vardı. Yaşanan onca sorun arasında Elon Musk’ın patlayan roketi ve Internet.org hakkındaki endişeleri o kadar da başa çıkılamaz değildi. Kısacası Facebook, o şaşalı Amerikan başarı hikâyeleri arasında yerini çoktan almıştı bile. Mark Zuckerberg’ün dünyası kusursuz görünüyordu.

Ne terslik olabilirdi ki?

Mark Zuckerberg’ün Nijerya’dan dönmesinin ardından neredeyse iki ay sonra Donald Trump Amerika Birleşik Devletleri başkanı olarak seçilmişti. Bu seçim büyük bir şok etkisi yaratmıştı – özellikle Trump’ın seçimdeki rakibi Hillary Rodham Clinton’ı destekleyen birçok insan için.

Facebook için asıl şoku yaratan şeyse başka bir şeydi: Seçimden sonra bir anda tüm oklar şirketin geniş bir alana yayılmış merkezinin bulunduğu Menlo Park, California’ya çevrilmişti. *The New York Times*

2 Hillary Brueck, “Facebook Boss Still Tech’s Most Popular CEO,” *Fortune*, 26 Şubat 2016.

tarafından başkanlık yarışında ibrenin Clinton'dan Trump'a doğru döndüğü söylenir söylenmez siyasi gözlemciler daha önce imkânsız olarak görülen bu sonucun ortaya çıkmasının sadece "Facebook Etkisi" ile mümkün olabileceğini dillendirmeye başlamışlardı bile. Seçimlerden önceki haftalarda Facebook algoritmaları vasıtasıyla sözde "sahte haberlerin" yapıldığına veya milyonlarca kullanıcının ana haber kaynağı olan Facebook'un Haber Kaynağı kısmında kasıtlı olarak yanlış bilgilerin yayıldığına dair haberler yapılıyordu. Söz konusu yanlış haberler –veya atılan bazı ufak tefek yanlış adımların abartılarak komploteorilerine dönüşmesi– seçmenlerin Hillary Clinton'ın ipini çekmesine neden olmuş gibiydi.

Yine de Facebook'ta çalışan hiç kimse, hatta şirketin iletişim ve politika departmanında çalışmaları için tuttuğu ve sayıları şaşırtıcı derecede fazla olan eski Cumhuriyetçi işçiler bile Trump'ın kazanmasına hiç ihtimal vermiyordu. Facebook'ta herkesin gıpta ettiği ve gerçek bir Clinton destekçisi olan operasyon direktörü Sheryl Sandberg o akşam kızını yatağına erken yatırmış ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk kadın başkanının kabul konuşmasını yaparken onu bu tarihi ana tanıklık edebilmesi için uyandıracağına söz vermişti.

Küçük kız ise o geceyi deliksiz bir uyku uyuyarak geçirmişti. Sandberg o akşamın konusu açıldığında bugün bile boğazının düğümlendiğini söyler.

Ertesi gün Facebook genel merkezinde herkes derinden sarsılmıştı.³ Tüm tarafların katıldığı bir toplantıda herkes gözyaşları içindeydi. Dahili görüşme grupları ise çeşitli platformlarda, Facebook'un bu sonuçlara herhangi bir şekilde etki edip etmediğini ve –ettiyse de– ne kadar ettiğini öğrenmeye çalışıyorlardı. Her şeye rağmen olan bitenin hemen ardından Facebook'un bu sonuçtan *sorumlu olduğu* düşüncesi kulağa son derece mantıksız geliyordu.

Mark Zuckerberg seçimden iki gün sonra Facebook kampüsünün yaklaşık 50 kilometre kuzeyinde bulunan Half Moon Körfezi'nde dü-

3 Facebook ofisinin 2016 Amerika Birleşik Devletleri başkanlık seçimlerinden sonraki bu tasviri Sheryl Sandberg ile yapılan röportajlardan alınmıştır.

zenlenen bir konferansta ortaya çıkmıştı. Zuckerberg bu konferansta kariyerine yazarlık ile başlayan ancak daha sonra konferans organizatörlüğüne dönen David Kirkpatrick ile samimi bir röportaj yapmıştı. Kirkpatrick'in Facebook hakkında 6 sene önce yazdığı bir kitabı da vardı. Beklendiği üzere Zuckerberg'e Facebook'un kişiselleştirilmiş haber akışları vasıtasıyla kullanıcılarına yanlış bilgiler aktararak Donald Trump'ın seçimi kazanmasına yardımcı olup olmadığını sormuştu.

Zuckerberg bu iddiayı pek ciddiye almamıştı: "Bu seçimlere dair konuşulan bazı haberleri ben de gördüm. Kişisel düşüncem, Facebook'taki sahte haberlerin ki bu haberler site içeriğinin çok ufak bir kısmını oluşturuyor, genel seçimi herhangi bir şekilde etkilemesi kulağa son derece çılginca geliyor."⁴

Konferansın düzenlendiği otelin balo salonunda oturmuş Zuckerberg'ü dinlerken söylediği şeylerin o an düşünülmüş acemi cümlelerden ibaret olduğuna inanmak zordu. "Kulağa son derece çılginca geliyor" kısmını söylerken biraz uzun bir süre beklemişti. Bu kesinlikle düşünerek verdiği bir cevaptı. Kirkpatrick bu cevabın ardından pek üzerine gitmemişti. Facebook'ta yaşananların 2016 seçiminde kayda değer bir etki yaratıp yaratmadığı konusu hâlâ gizemini koruyor.

Fakat seçimden sonraki 2 sene içinde insanlar Facebook ve işleyişi hakkında daha fazla şey öğrendikçe Facebook'un sadece seçimlerdeki değil, aynı zamanda geniş ölçekli siyasetteki – yani *dünya* siyasetindeki rolü hakkında derin endişe duymaya başladılar. Birçok kez genç CEO'nun daha önce bahsettiğimiz konferansta verdiği "çılginca" cevabına atıfta bulunarak Zuckerberg'ün şirketinin yarattığı hasar konusunda hiçbir fikri olmadığını ve hatta yalan söylediğini ifade ettiler. Aylar süren eleştirilerin ardından Zuckerberg nihayet sarf ettiği cümleler için özür diledi.

Ve daha fazlasını da yaptı.

Başkanlık seçimleri Facebook için bir dönüm noktası olsa da birçok insan bu hesabın çok daha önce verilmesi gerektiğini söylüyor-

4 David Kirkpatrick, "In Conversation with Mark Zuckerberg," *Techonomy.com*, 17 Kasım 2016.

du. Facebook'u eleştirenlere göre şirketin sürekli iftihar ettiği ve el üstünde tuttuğu her şey artık onlar için bir zaaf haline gelmişti. Bir zamanlar dünyayı değiştireceği düşünülen devasa kullanıcı tabanı artık kontrolsüz bir gücün ispatı olmuştu. Sesini duyuramayanların sesi olma özelliğiyle artık nefret grupları için kulakları sağır eden bir mikrofon olarak görülüyordu. Özgürlükçü siyasi hareketler organize edebilme özelliği artık zalimlerin ölümcül silahıydı. Bizi eğlendiren, neşelendiren ve güldüren her türlü içerikle buluşmamızı sağlayan o dost canlısı algoritmalar artık yanlış bilginin yayılmasına hizmet eden algoritmalar olmuştu.

Ertesi sene Facebook'un itibarı tepetaklak oldu.

Facebook ırkçıdır... Facebook soykırımı destekliyor... Facebook bir nefret makinesidir... Facebook dikkatimizi başka yönlere çekiyor... Facebook haberciliği öldürüyor...

Ve 2018 yılında Facebook'un neredeyse 87 milyon kullanıcının kişisel bilgilerini Cambridge Analytica adlı bir şirkete verdiğine dair haberlerin ortaya çıkması bardağı taşıran son damla oldu. Söylenlere göre Cambridge Analytica elde ettiği bu verileri kullanarak savunmasız seçmenleri yanlış haberlerle beslemişti. Facebook bir anda "En Sevilen" şirket konumundan "En Fazla Kötülenen" şirket konumuna geçti.

Üç kıtadaki devletler şirketi araştırmaya başladı ve bu ikili ilişkide Facebook'un üstlendiği rolü gördükçe şirketin sergilediği ağırdan alıcı ve uzlaşmadan uzak tutuma karşı gittikçe daha da düşmanca bir tavır sergilediler. Dünyanın dört bir yanındaki araştırmacı gazeteciler tüm dikkatlerini Facebook üzerine yoğunlaştırmıştı ve neredeyse her gün şirketin ayrı bir kanunsuz hareketini ortaya çıkarıyorlardı. Mahremiyet konusundaki endişeler Federal Ticaret Komisyonu'nun büyük bir ceza vermesine yol açmış ve 2011 yılındaki Mutabakat Kararı tekrar görüşülmüştü; söz konusu mutabakatı ihlal ettiği için Facebook'a 5 milyar dolarlık rekor bir ceza kesilmişti. Facebook'a yöneltilen "zararlı bir ilgi odağı" olma suçlaması artık Kongre'de ve televizyondaki talk şovlarda daha yüksek sesle dile getiriliyordu. Facebook'un (ve alt kuruluşu WhatsApp'ın) yanlış bilgileri kasıtlı olarak yayarak Myanmar'daki ve

diğer bölgelerdeki soykırımlara yardımcı olduğuna dair ortaya çıkan raporlar işleri çok daha kötüleştirdi.

2019 yılına gelindiğinde dünya çapındaki hükümetler artık Facebook’u tanımlarken genellikle terörist gruplardan ve uyuşturucu şebekelerinden bahsedilirken kullanılan dili kullanıyorlardı. Birleşik Krallık’ta oluşturulan bir parlamento taslağında Facebook için “dijital çete” ifadesi kullanılmıştı. Yeni Zelanda Gizlilik Komiseri John Edwards sosyal medya sitesi Twitter’da yaptığı bir paylaşımda şirketin liderlerinden “ahlak pusulası şaşmış patolojik yalancılar” olarak bahsetmişti. Salesforce CEO’su Marc Benioff, Facebook’un teşkil ettiği zararları sigara endüstrisinin teşkil ettiği zararlar ile aynı kefeye koymuştu.

Bu arada şirketin gelirleri ve kârı da bir yandan artmaya devam ediyordu. Bu durum şirkete yöneltilen yaptırımların ve düzenlemelerin daha da artmasına neden oldu. 2020 başkanlık seçimleri şekillenirken birçok aday, Facebook’un dağılması gerektiğini söyleyen meclis üyelerinin ve yöneticilerin çağrılarını kulak vermişti. Bu noktada tepki gösterilen tek şey Facebook’un tartışmalı bir seçimde pay sahibi olma ihtimali değildi; aynı zamanda Facebook’un demokrasinin bizzat kendisini yok ettiği düşünülüyordu!

2016 seçiminden sonraki 3 sene içinde Facebook tarihî bir itibar kaybına uğradı. Bir zamanlar basın ve yatırımcılar tarafından el üstünde tutulmalarına rağmen daha sonra bir enkaz haline gelen diğer şirketler de olmuştu elbette. Enron ve Theranos bu konuda akla ilk gelen isimler.

Fakat Facebook’un yarattığı kriz eşsizdi. Şirket ilk başta yüce bir amaca hizmet ediyordu: Dünyayı birbirine bağlamak. Fakat bu fazlasıyla iyimser bir amaçtı ve şirket bu saf –ve tartışmasız kendi lehine hizmet eden– amacın peşinden koşarken ortaya çıkabilecek sonuçlara trajik bir şekilde hiç dikkat etmemişti. Eleştirmenler için Facebook, yirminci yüzyılda kurumsal bir Gatsby gibiydi – sağladığı ayrıcalıklarda dikkatsizdi ve bencil bir şekilde kendi ihtiyaçlarını ve zevklerini tatmin etmekle meşguldü.

Fakat şirket yaptığı iyi şeylerin ister istemez zemin hazırladığı kötü şeylerden çok daha fazla olduğu konusunda hâlâ ısrarcıydı. Kardeş şirketleri Instagram ve WhatsApp'a ek olarak Facebook'un hâlâ milyarlarca aktif kullanıcısı vardı. Hâlâ hayatlarımızın bir parçasıydı ve kim bilir belki de sonsuza dek öyle kalacaktı.

Facebook'un iş ve teknoloji dünyasında bugüne kadar var olan en ilginç şirketlerden biri olduğunu Nijerya'da bizzat görmüştüm. Fakat o geziden sonra geçen üç senenin sonunda kendimi bugüne kadar yazdığım en karmaşık, en dramatik ve en kutuplaştırıcı hikâyeyi belgelerken buldum.

Neyse ki Facebook benimle konuşmaya devam etti.

Mark Zuckerberg ile ilk defa Mart 2006'da tanıştım. O zamanlar *Newsweek*'in teknolojiden sorumlu yazarıydım ve Web 2.0 denen bir olgu üzerine kapsamlı bir yazı yazmakla meşguldüm. Web 2.0 amaçları insanlar arasında bağlantı kurmak olan yeni şirketlerin rekabet ettiği bir internet kademesiydi. Yazımıza konu olan şirketler arasında Flickr, YouTube –ki hâlâ bağımsız bir girişimdir– ve sosyal ağ olarak bilinen nispeten yeni bir alanda ipin başını çeken MySpace vardı. Bu isimlere ek olarak üniversiteler üzerine yoğunlaşarak çarpıcı bir başarı yakalamış olan yeni bir şirketin ismini de duymuştum. Şirket hakkında daha fazla bilgi almak ve kim bilir belki de kurucusuyla bir röportaj yaparak az da olsa ufak bir reklamını yapmak istedim. Şirketin kurucusu o ay benim de düzenli olarak katıldığım PC Forum adlı bir konferansta sahne alacaktı. Ben de fırsattan istifade Facebook ile iletişime geçerek Zuckerberg ile görüşüp görüşemeyeceğimi sordum.

Mark ile etkinliğe geldiğinde bir yemek için buluşmak üzere anlaştık, biraz da sohbet edecektik. Onun hakkında pek bir şey bilmiyordum ve yaşanacaklar için hazırlıksızdım.

Buluştuğumuzda yirmili yaşlarındaki muadillerinden çok daha genç görünmesi beni şaşırtmamıştı. Sanal korsanlar (hackerlar) ve teknoloji şirketleri hakkında haberler yazdığım yıllarda henüz bıyığı terlememiş birkaç şirket sahibi ile tanıştığım olmuştu. Fakat beni asıl

şaşırtan şey kendisine şirketinin nasıl çalıştığına dair bazı ufak tefek sorular sorduğumda bana verdiği tepkiydi.

Hiçbir şey söylemeden öylece bakakalmıştı. Aramızdaki sessizlik devam ederken zaman sanki artık durmuş gibiydi.

Ben de afallamıştım. Bu adam CEO değil miydi? Yoksa bir tür nöbet falan mı geçiriyordu? Otistik spektrum bozukluğu mu vardı? (Yıllar sonra öyle olduğuna dair dedikodular çıkacaktı.) Onun hakkında yazdığım bir şey yüzünden benden nefret mi ediyordu?

O zamanlar bu sessizliğin Zuckerberg için oldukça sıradan bir davranış olduğunu bilmiyordum. Farkında değildim ancak Mark Zuckerberg'ün uzun süreli sessizliği karşısında şaşırıp kalan insanlar topluluğuna katılmıştım artık.

İlerleyen yıllarda Zuckerberg bu konuda bazı açıklamalarda bulunmuş ve hatta son derece cana yakın röportajlar da vermiştir. (Lakin bu donuk bakışlar hâlâ zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Yöneticilerden biri bu sessiz bakışlara “Sauron’un Gözü” lakabını takmıştır. Onu iyi tanıyanlar ise sessizce donup kaldığı o anlarda sadece düşündüğünü ve bu düşünme eylemini çok derinden yaptığı için dünyanın kendisi için adeta durduğunu söylemektedir.) Fakat o zamanlar bu davranışını şaşırtıcı ve sinir bozucu bulmuştum. Yemeğe gelirken yanında getirdiği kişi ise Matt Cohler adında eski bir risk sermayedarıydı ama artık şirket için çalışıyordu. Hoş bir gülümsemesi vardı ve bu şirket onun tutunacak son dalıydı.

Nihayet bu ölüm sessizliğini bozmanın bir yolunu buldum ve konuyu değiştirerek Zuckerberg'e PC Forum hakkında ne bildiğini sordum. Hiçbir şey bilmediğini söyledi ve kendisine bu forumun tarihinden biraz bahsederek kişisel bilgisayar çağında bu endüstri adına çok önemli bir toplantı fırsatı olduğunu söyledim. PC Forum konferansları Bill Gates ve Steve Jobs gibi isimlerin yüzlerinde bir gülümsemeyle birbirlerine sataştıkları bir yerdi. Bu kısa tarih dersinden sonra birbirimize biraz daha ısınmış gibiydik ve yemeğin geri kalanında bir yurt odasında kurduğu şirketi hakkında konuşmayı başarabilmişti. Fakat biz o masada yemek yerken o sırada ekibinin de Palo Alto'da bulunan bir

binanın ikinci katındaki ofislerinde Açık Kayıt ve Haber Kaynağı gibi oyunun kurallarını değiştirecek gelişmeler üzerinde çalıştığına dair hiçbir şey söylememişti. Bu gelişmeler şirketini bir anda inanılmaz bir noktaya getirecek ve Zuckerberg ismini Gates ve Jobs gibi PC Forum efsanelerinin yanına yazdıracaktı.

Yenilikçi bir girişim hikâyesinden zirveye uzanan yolculuğunda Zuckerberg ve şirketi hakkında yazmaya devam ettim. Ağustos 2007'de *Newsweek*'in kapak konusu benim kaleme aldığım ve Facebook'un bir üniversite sitesinden büyüyerek tüm dünyayı birbirine bağlamayı amaçlayan bir hizmete dönüşmesini anlatan bir haberdirdi. 2008 yılında *Wired* dergisinde tam zamanlı çalışmaya başladığımda Facebook üzerine yoğunlaştığım konulardan biriydi. Zuckerberg ve rol modeli Bill Gates ile birlikte bir kapak çekimi organize etmiştim. *Wired*'ın yirminci yıldönümü baskısına özel bir röportaj yapmıştık. Facebook yeni ürünler geliştirdiğinde genellikle bana bir ön izleme gönderiyordu ve CEO ile bir görüşme ayarlanıyordu. Onunla arama özelliği, sanal gerçeklik, talihsiz Facebook telefonu, Ulusal Güvenlik Ajansı'nın teknoloji şirketlerinin verilerini çalması ve gelişmekte olan dünyaya düşük maliyetli internet sağlama hayali gibi konular üzerine konuştuk. Medium platformunda Backchannel adında bir yayına başladığımda Haber Kaynağı algoritması ve Facebook'un yapay zekâ ekibi hakkında yazarak Facebook'un adından söz etmeye devam ettim.

Fakat Facebook'un iletişim ekibinden gelen basit bir duyuru ile anladım ki şirketin hedeflerinden kapsamlı bir şekilde bahsedebilmenin tek yolu onun hakkında bir kitap yazmaktan geçiyordu. Gelen duyuruda bir milyar kullanıcının aynı gün içinde Facebook'a giriş yaptığı söyleniyordu.

Donup kalmıştım. Sadece yirmi dört saatlik bir zaman aralığında dünya nüfusunun kayda değer bir kısmı Mark Zuckerberg'ün kurduğu ağda aktif olarak bulunmuştu.

Bu ilk defa yaşanıyordu. Bu denli büyük bir küresel kalabalığın bir Dünya Kupası finali için veya başka bir büyük olay için bir araya geldiği zamanlar olabilir. Ancak o olaylarda bile toplanan kalabalığın hepsi izleyicidir. Burada bahsedilen kalabalık ise tek bir interaktif

ağa bağlanan insanlardan oluşuyordu. Dahası, bu bir milyar insandan oluşan topluluk anlık bir artıştan ziyade sitenin referans değeri idi – Facebook dünya nüfusunun çok daha fazlasını kendine çekmeye devam ediyordu.

Zuckerberg bir süredir dünyayı birbirine bağlamaktan bahsediyordu. Fakat bu dönüm noktasıyla birlikte söylediklerinin ciddiye alınması gerektiği anlaşıldı. Facebook bugüne kadar bir araya gelmiş en geniş insan topluluğu rekorunu her gün tekrar tekrar kırıyordu. Arkadaşlarıyla, akrabalarıyla, tanıdıklarıyla ve dışarıdan son derece normal görünen ancak ne halt ettiği belli olmayan şüpheli tiplerle etkileşime geçen bu insanlar paylaşımlara yorumlar yapıyor, yeni makaleler yayınlıyor, alım-satım yapıyor, siyasi hareketler organize ediyor ve zaman zaman da akranlarına zorbalık yapıyor, aptalca ancak komik içerikler üretiyor ve terörizme destekçi topluyorlardı.

Bu nasıl gerçekleşmişti? Merak ediyordum. Peki, olası sonuçları ne olacaktı? Facebook'un hâlâ çok genç olan lideri, eşi benzeri görülmemiş bu başarıyı idare edebilecek miydi? Yegâne amacı olan tüm dünyayı birbirine bağlamanın beraberinde getireceği yeni sorunlar ile başa çıkabilecek miydi? Biriyle yemek masasında konuşurken bile tuhaf sessizliklere bürünen bu genç adam şöyle dursun herhangi biri bunu yapabilir miydi acaba?

İşte o andan itibaren şirketin de benimle iş birliği yapacağını umarak Facebook'u daha derinden öğrenmeye karar verdim. Birkaç ay süren görüşmelerin ardından Zuckerberg ve Sandberg de dahil olmak üzere bana daha önce eşi benzeri görülmemiş bir erişim olanağı sunarak şirket çalışanları ile görüşmemi sağladı ve daha önce Facebook bünyesinde çalışmış olanları da benimle görüşmeye teşvik etti. Elbette Facebook'ta hiç çalışmamış ancak şirketle topluluk, rakip, eleştirmen, müşteri, geliştirici, düzenleyici, kullanıcı veya fon sağlayıcı olarak etkileşime geçmiş birçok insanla da konuştum.

Şirketin 2016 seçimlerinden sonra karşılaştığı destansı halkla ilişkiler sorunlarına rağmen Facebook bana olan bağlılığını sürdürdü ve şirketin kampüsüne yaptığım düzenli ziyaretlere devam ettim. Bu ziyaretler öyle bir noktaya ulaşmıştı ki farklı binalardaki danışma gö-

revlileri kimliğime bakıp bana ziyaretçi kartı verirken artık beni tanımayaya başlamışlardı. Nijerya gezisinden sonra Zuckerberg ile bizzat altı röportaj yaptım; tümüyle cam duvarlı ofisinde, genel merkez binasının çatısında yürürken, Lawrence, Kansas'ta ve Palo Alto'daki evinde.

Görünüşe bakılırsa 2016 seçimlerinden ve sahte haberler, devlet destekli manipülasyon, intiharların ve katliamların canlı yayınlanması, başını alıp giden nefret söylemleri, Cambridge Analytica, veri sızıntıları, gizlilik ihlalleri, olur olmadık personel ayrılışları ve Mark Zuckerberg'ün yemeğe davet ettiği Twitter CEO'su Jack Dorsey'e çiğ keçi eti yedirmeye çalışması⁵ gibi krizlerden sonra Facebook'un hikâyesi inanılmaz bir değişim geçirmişti.

Fakat şöyle bir şey var: Facebook'un seçim sonrasındaki o sıkıntılı versiyonu şirketin seçimlerden önceki versiyonundan hiçbir şekilde farklı değildi; hatta Mark Zuckerberg'ün on beş sene önce bir yurt odasında başlattığı şeyin devamı gibiydi. Facebook ortaya çıkış hikâyesinden, büyümeye olan hevesinden ve son derece idealist ve muazzam amacından hem istifade eden hem de dert yanan bir şirket. Bu kadar başarılı olmasının temelinde ise şirketin –ve kurucusunun– cesareti var. Ve aynı cesaret şirkete ağır bir bedel ödedi.

Facebook'un seçim sonrası karşılaştığı neredeyse tüm sorunlar sadece iki şeyden kaynaklanıyordu: Şirketin dünyayı birbirine bağlama görevinin eşi benzeri görülmemiş doğası ve bu görevi başarmak için sergilenen umarsız acelecilik. Geride kalan 3 senede Facebook'un başına bela olan sorunlar, çoğunlukla 2006 ve 2012 yılları arasında olmak üzere daha önceden alınan kararlara dayanıyordu. Söz konusu yıllarda alınan önemli kararlarla dünyayı birbirine yıldırım hızıyla bağlama düşüncesi öne çıkarken bu süreçte ortaya çıkabilecek tüm hasar daha sonra tamir edilmek üzere göz ardı edildi. Facebook ortaya çıkan hasarın beklenenden çok daha fazla olduğunu ve kolay kolay tamir edilemeyeceğini artık kabul ediyor. Yaşanan tüm skandal gelişmelere

5 Brian Hiatt, "Twitter CEO Jack Dorsey: The Rolling Stone Interview," Rolling Stone, 19 Ocak 2019.

rağmen Zuckerberg ve ekibiye ısrarla Facebook'un hâlâ dünyadaki iyiliğe hizmet ettiğini söylüyor.

Aslında geride bıraktığımız birkaç on yılda dijital teknolojinin hayatlarımızı nasıl değiştirdiğine dair bir kurgu kaleme alacak olsak Facebook'un hikâyesi bu kitabın sadece ufak bir bölümü olurdu. Sadece Facebook değil; günlük hayatımızı değiştiren ve dönüştüren tüm teknoloji devleri yoğun ve detaylı denetimlerden geçmiştir. Söz konusu teknoloji devleri de kendi kurucularının amaçlarına hizmet ediyordu ancak hepsi artık şeytanla yapılan pazarlığın bir parçası olarak görülüyor. Bizlere sundukları harikaların bedelini dikkatimiz, gizliliğimiz ve nezaketimiz ödüyor. Artık sahip oldukları güçten korkuyoruz.

Hiçbir şirket kendi liderinin “Hızlı hareket et ve bir şeyleri kır” emrini Facebook kadar yerine getirmemiştir. Facebook bu konuda çok başarılıydı. Onunla yaptığım son görüşmelerde bana ortaya çıkan sorunları nasıl çözeceğinden bahsediyordu.

Bu Facebook'un hikâyesi ve bu hikâye elbette Mark Zuckerberg ile başlıyor.